

УДК 330.342:331.5:305-055.2

DOI: 10.60022/2(3)-5S

Рекун Ганна Петрівна

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри управління та адміністрування ННІ «Каразінська школа бізнесу»

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна

Rekun Ganna

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Management and Administration of Karazin Business School

V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine

ORCID: 0000-0002-1734-7364

ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ: ДОСТУП ЖІНОК ДО ЗЕЛЕНИХ РОБОЧИХ МІСЦЬ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті проаналізовано актуальність залучення жінок до зелених робочих місць у контексті післявоєнного відновлення України. Підкреслено, що повномасштабна війна не лише трансформувала ринок праці, а й загострила наявні гендерні диспропорції. Жінки, які становлять майже половину робочої сили, значною мірою виключені з високотехнологічних та екологічно орієнтованих секторів через бар'єри на рівні освіти, професійної сегрегації, інституційної підтримки та суспільних стереотипів. У статті визначено основні виклики щодо участі жінок у зеленій трансформації економіки, зокрема обмежений доступ до технічної та STEM-освіти, низький рівень представленості у прийнятті рішень, відсутність гендерно чутливих політик. Обґрунтовано необхідність впровадження європейських підходів до справедливого переходу, які включають менторські програми, бізнес-інкубатори та гендерно орієнтовані освітні ініціативи. На основі аналізу національних і міжнародних джерел запропоновано рекомендації щодо інтеграції жінок у green jobs як стратегічного ресурсу для відбудови України та досягнення Цілей сталого розвитку. Стаття сприяє розвитку науково-практичних основ гендерної інклюзії у сфері сталої зайнятості.

Ключові слова: гендерна рівність, зелена економіка, green jobs, післявоєнне відновлення, сталий розвиток.

GENDER DIMENSION OF THE GREEN ECONOMY: WOMEN'S ACCESS TO GREEN JOBS IN UKRAINE

Abstract. This article explores the gender dimension of Ukraine's green economy, focusing on the identification of key structural barriers and the formulation of policy-oriented strategies to enhance women's participation in green jobs in the context of post-war recovery. It addresses how gender-sensitive approaches can contribute to inclusive and sustainable economic development under conditions of large-scale socio-economic transformation. Despite the potential of Ukraine's ecological transition, women remain underrepresented in green sectors due to persistent labor market segmentation, limited access to technical and environmental education, and the prevalence of gender stereotypes. The war has further exacerbated gender inequalities by disproportionately affecting employment opportunities for women, particularly those who are internally displaced.

The article emphasizes the relevance of gender-responsive labor market reforms and identifies emerging local practices where women are engaged in green entrepreneurship, community-led recovery projects, and environmental initiatives. However, the lack of systemic support mechanisms and targeted state programs has constrained the scalability and impact of these efforts.

Recommendations include the development of national retraining programs for women in environmental and technical fields, the establishment of regional incubators for women-led green initiatives, and the implementation of public awareness campaigns to challenge occupational stereotypes. Furthermore, the integration of gender-sensitive indicators in green recovery projects, financial incentives, mentorship networks, and access to impact financing are proposed as critical policy tools. The analysis also stresses the importance of aligning Ukraine's post-war reconstruction strategies with international commitments,

particularly the European Green Deal and the Just Transition framework, which underscore inclusiveness and gender equality as key elements of sustainable economic transformation. Expanding women's access to green jobs is positioned as a strategic priority to support labor market resilience, foster social cohesion, and accelerate Ukraine's transition toward a low-carbon and equitable economy.

Keywords: *gender equality, green economy, green jobs, post-war recovery, sustainable development.*

Постановка проблеми. У процесі трансформації національної економіки України відповідно до принципів сталого розвитку та європейської інтеграції зростає значення екологічно орієнтованих професій. Водночас, доступ жінок до зелених робочих місць залишається обмеженим через структурні бар'єри на ринку праці та відсутність гендерно чутливої державної політики у сфері зеленої економіки. Актуальність даного дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу умов, що визначають залучення жінок до нових екологічних професій, особливо в умовах післявоєнного відновлення, коли формуються нові моделі зайнятості та реалізуються міжнародні зобов'язання України щодо забезпечення гендерної рівності.

Збройна агресія проти України, яка триває з 2014 року та особливо загострилася після 2022 року, спричинила масштабні руйнування інфраструктури, переміщення мільйонів осіб, трансформацію структури національної економіки та радикальну зміну умов зайнятості. За оцінками Міжнародної організації праці (МОП), з початку повномасштабного вторгнення в Україну було втрачено приблизно 4,8 мільйона робочих місць, що становить значну частину національної зайнятості [1].

Проблема безробіття серед жінок, особливо внутрішньо переміщених осіб (ВПО), є особливо гострою. Згідно з опитуванням Міжнародної організації з міграції у червні 2023 року, 64% опитаних жінок-ВПО не мали постійної роботи, а понад 70% висловили зацікавленість у здобутті нової професії, зокрема в сферах з перспективами зростання [2].

Зелені робочі місця, відповідно до аналітики Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), є одним із пріоритетних напрямів, здатних поєднувати економічне відновлення та екологічну трансформацію. У звіті ОЕСР зазначено, що відновлення енергетичного сектору України після руйнувань, спричинених війною, є критично важливим, і що перехід до більш стійкої та низьковуглецевої економіки може прискорити економічний розвиток країни [3].

У цьому контексті гендерна сегрегація ринку праці, обмежений доступ жінок до освіти в технічних та екологічних спеціальностях, а також недостатня інституційна підтримка створюють системні перешкоди для їхнього залучення до зеленої економіки. Необхідність розробки науково обґрунтованих рекомендацій щодо подолання цих бар'єрів та створення умов для залучення жінок до екологічних професій є не лише науковим викликом, а й важливою умовою реалізації політики відбудови України у післявоєнний період.

Крім того, з огляду на сучасні процеси відбудови, що включають діджиталізацію, енергетичну трансформацію, розвиток низьковуглецевої інфраструктури та інші напрями екологічно орієнтованої політики, виникає потреба в оновленні структури зайнятості, яка б була інклюзивною, справедливою та гендерно збалансованою. Таким чином, питання інтеграції жінок у сферу зелених робочих місць має не лише соціальне, а й стратегічне значення, оскільки воно впливає на довгострокову стійкість процесів відновлення країни та реалізацію Цілей сталого розвитку ООН.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідженнях Міжнародної організації праці та Європейської комісії наголошується на необхідності інклюзивного кліматичного переходу, в якому жінки мають бути повноцінними учасницями [4,5]. Праці Гендерного офісу UNECE [6], Гендерного блоку UNDP [7], а також науковців, зокрема Bauhardt C. [8] і MacGregor S. [9], розкривають гендерний вимір екологічної політики, зосереджуючись на нерівному доступі до ресурсів, освіти та участі у прийнятті рішень.

Вітчизняний науковий дискурс переважно характеризується описовим підходом до вивчення проблематики гендерної нерівності в контексті ринку праці, що обмежує глибину розуміння структурних чинників нерівного доступу жінок до екологічно орієнтованих професій. Водночас варто відзначити наявність окремих наукових праць, у яких порушуються аспекти гендерної диференціації ринку праці. Зокрема, Юрик А.І. здійснює аналіз як горизонтальної, так і вертикальної гендерної сегрегації в українському контексті [10]. У дослідженні «Gender inequality in the labour market of Ukraine» розглянуто передумови й механізми формування гендерної нерівності в зайнятості, що склалися до початку повномасштабного вторгнення, а також окреслено, яким чином воєнний конфлікт посилив

наявні диспропорції [11].

Значну аналітичну цінність становлять також окремі прикладні дослідження, що акцентують увагу на специфіці участі жінок у ключових секторах зеленої економіки України, зокрема в умовах воєнного часу та майбутнього відновлення. Так, наприклад, у контексті зеленої економіки, аналітична записка «Green Jobs and the Post-War Reconstruction of Ukraine» аналізує стан зелених робочих місць в Україні та потенціал їх розвитку під час післявоєнного відновлення. Це дослідження підкреслює важливість створення можливостей для жінок у секторах транспорту, енергетики, водопостачання та освіти [12]. У сфері енергетики, дослідження «The Role of Women in Ukraine's Energy Sector During War Time» вказує на те, що жінки складають 23-27% робочої сили в енергетичному секторі України, і їх участь зростає через мобілізацію чоловіків [13, с. 7]. Це відкриває нові можливості для жінок у традиційно чоловічих професіях. Також, у дослідженні «Gender Study of the Organic Sector in Ukraine» аналізується гендерний профіль органічного сектору України та надаються рекомендації для покращення гендерного балансу в цій галузі [14].

Таким чином, хоча існують окремі дослідження, що висвітлюють гендерні аспекти ринку праці та зеленої економіки в Україні, необхідний більш системний аналіз інституційних та культурних бар'єрів, що обмежують доступ жінок до екологічних професій, особливо в умовах післявоєнного відновлення.

Метою даної статті є виявлення основних бар'єрів та можливостей для розширення участі жінок у зеленій економіці України, з урахуванням європейського досвіду та актуальних викликів відбудови, а також формування рекомендацій для гендерно чутливої політики у сфері green jobs.

Виклад основного матеріалу. Перехід України до зеленої економіки створює нові можливості для сталого розвитку, але водночас висвітлює існуючі гендерні диспропорції. Жінки, які становлять 47,7% робочої сили України, часто зосереджені у низькооплачуваних секторах, таких як освіта та охорона здоров'я, і менш представлені в технічних та екологічно орієнтованих професіях [15].

Повномасштабна війна, яка триває з 2022 року, істотно трансформувала ринок праці України, водночас загостривши проблему гендерної нерівності. За оцінками Міжнародної організації праці (МОП), у 2022 році було втрачено близько 2,4 млн робочих місць, що становить 15,5% зайнятих до повномасштабного вторгнення. Крім того, близько 1,6 млн осіб працездатного віку, переважно жінок, залишили країну, що призвело до асиметричного впливу на сектори економіки, де жінки були основною робочою силою, такі як послуги, освіта та охорона здоров'я [16]. Станом на 2024 рік, хоча рівень безробіття зменшився до 14% з 21% у 2022-му, загальна робоча сила скоротилася на 40% порівняно з довоєнним періодом [17]. Це зменшення пов'язане з демографічними втратами, переходом людей до економічно неактивного статусу, труднощами для внутрішньо переміщених осіб у пошуку роботи, окупацією частини територій, необхідністю догляду за членами родини та нестачею необхідних навичок на ринку праці.

Згідно з аналітичним звітом Центру Разумкова, кількість працездатного населення в Україні зменшилася на 39,2% у 2023 році порівняно з 2021 роком, тобто з 17,4 млн до 12,5 млн осіб [18]. Причинами стали не лише міграційні втрати, а й зростання частки економічно неактивного населення, ускладнення в пошуку роботи для ВПО, а також руйнування соціальної інфраструктури на окупованих територіях.

Ці дані підкреслюють необхідність впровадження гендерно орієнтованих рішень в економічній політиці України, особливо в контексті переходу до зеленої економіки та післявоєнного відновлення. Інтеграція жінок у зелені професії може стати ключовим фактором у забезпеченні сталого розвитку та економічної стійкості країни.

Особливої актуальності це питання набуває в умовах тривалої війни, яка, з одного боку, загострила структурні проблеми на ринку праці, а з іншого — створила нові можливості для його переосмислення. По-перше, попри триваючі бойові дії, в Україні вже реалізуються проекти з відбудови, в яких закладаються основи для впровадження принципів сталого розвитку. У громадах Західної та частини Центральної України проводяться роботи з відновлення соціальної інфраструктури із використанням енергоефективних матеріалів, запровадженням систем очищення води, сортування відходів, а також розвитку відновлюваних джерел енергії. Наприклад, в Івано-Франківській, Львівській та Вінницькій областях розгорнуто пілотні ініціативи з екобудівництва тимчасового житла для ВПО на основі принципів циркулярної економіки. Реалізація таких проектів створює попит на фахівців у сферах енергоаудиту, екологічного проектування, озеленення, екомоніторингу - галузях, що потенційно можуть бути доступними для жінок за умов належної підтримки.

По-друге, демографічна ситуація у відносно безпечних регіонах України призвела до того,

що жінки становлять переважну частину місцевої робочої сили. У багатьох громадах, особливо на заході країни, через мобілізацію чоловіків та відтік населення, жінки взяли на себе як економічні, так і соціальні функції, включно з підприємництвом, кооперацією, освітніми ініціативами. Їх активне залучення до проєктів із зеленої економіки може не лише сприяти гендерній рівності, а й забезпечити додатковий кадровий ресурс для відбудови. Наприклад, у межах локальних програм розвитку громад ОМС дедалі частіше звертають увагу на залучення жінок до навчальних курсів з тематики сталого землеробства, зеленої енергетики, екомаркетингу.

По-третє, численні міжнародні програми технічної, фінансової та експертної підтримки для України декларують наявність гендерної компоненти, але її реалізація у практичній площині поки що має обмежений масштаб. Хоча такі ініціативи, як EU4GenderEquality, UNDP Recovery for All, а також частина компонентів Програми «Відбудова з людьми» (Rebuild Ukraine) включають положення щодо підтримки жінок, лише невелика частка цих ресурсів фактично спрямовується на інтеграцію жінок до зелених секторів. Відсутність координації на державному рівні, дефіцит аналітики та брак гендерно чутливих критеріїв у реалізації проєктів обмежують потенціал цих ініціатив.

По-четверте, Україна взяла на себе низку міжнародних зобов'язань щодо впровадження принципів гендерної рівності у всіх сферах суспільного життя, включаючи екологічну трансформацію. Зокрема, Угода про асоціацію з ЄС передбачає поступову гармонізацію української політики із вимогами Європейського зеленого курсу (European Green Deal), де закладено підхід до справедливого переходу (Just Transition) із чітко визначеним гендерним виміром. Додатково, у межах Плану відновлення України (National Recovery Plan), презентованого на конференції в Лугано у 2022 році, декларується пріоритетність зеленої трансформації та залучення жінок до інноваційної економіки. Проте ці положення потребують конкретизації та впровадження через спеціалізовані програми, що включають індикатори участі жінок, фінансові стимули, доступ до освіти та захист трудових прав у зеленому секторі.

У цьому контексті особливої уваги потребує подолання багатовимірних бар'єрів, які перешкоджають участі жінок у зеленій трансформації економіки. Перш за все, йдеться про горизонтальну сегрегацію ринку праці, що проявляється в концентрації жінок у сферах з низьким рівнем заробітної плати та обмеженим потенціалом участі в зеленому переході — таких як освіта, соціальна робота чи адміністративні послуги. Це обмежує їхні можливості включення у високотехнологічні сектори, як-от енергетика, будівництво з нульовим викидом або цифрові «зелені» технології.

Другою системною проблемою є вертикальна сегрегація, яка виявляється у недостатньому представленні жінок на керівних та стратегічних посадах у галузях, що відповідають за формування екологічної політики чи реалізацію проєктів у сфері сталого розвитку. Згідно з дослідженням «The Role of Women in Ukraine's Energy Sector» (2021), проведеним за підтримки Heinrich-Böll-Stiftung та Women's Energy Club Ukraine, жінки в Україні суттєво недопредставлені на керівних посадах в енергетичному секторі. Зокрема, у половині опитаних компаній не було жодної жінки на рівні топ-менеджменту, а в третині - жінки були відсутні в управлінських органах взагалі. Це свідчить про обмежений доступ жінок до прийняття стратегічних рішень у сфері енергетики, що є ключовим напрямом зеленої трансформації економіки [19, с. 7-12]. Енергетичне партнерство України.

Обмежений доступ до технічної, екологічної та STEM-освіти є ще одним суттєвим бар'єром. За даними Міністерства освіти і науки України, частка дівчат серед студентів технічних спеціальностей становить лише близько 23%, тоді як у дисциплінах, пов'язаних із екологією та ресурсозбереженням, жінки часто присутні в академічних програмах, але рідко працюють у прикладних напрямках або в комерціалізованих екосекторах [20]. Це свідчить про розрив між освітою та подальшим працевлаштуванням у відповідних галузях.

Окрему роль відіграють гендерні стереотипи, що зберігаються як у суспільстві загалом, так і в професійному середовищі. Згідно з дослідженням UN Women (2022), 67% опитаних українців вважають, що професії, пов'язані з енергетикою або інженерією, є переважно «чоловічими». Ці уявлення стримують дівчат і молодих жінок від обрання освітніх і кар'єрних шляхів у перспективних зелених секторах [21].

Крім того, інституційна та політична недостатність у сфері гендерної інтеграції в екологічну політику ускладнює ситуацію. Станом на 2024 рік, в Україні відсутні цільові державні програми, що системно підтримують участь жінок у green jobs — зокрема у сфері відновлюваної енергетики, екобудівництва чи сталого транспорту. Політики зайнятості, енергетичні стратегії та екологічні ініціативи, як правило, розробляються без урахування гендерного аналізу, що перешкоджає створенню

сприятливого середовища для жіночої участі у трансформаційних процесах.

Відсутність фахового консультування, менторських програм, доступного кредитування для жіночого підприємництва у сфері зелених інновацій — це також економічні бар'єри, що знижують здатність жінок реалізовувати власні ініціативи у цій сфері. Варто звернути увагу на досвід країн Європейського Союзу, де вже напрацьовано низку ефективних механізмів. Європейський зелений курс (Green Deal) та ініціатива Just Transition включають інструменти підтримки жінок, зокрема через гендерно чутливі освітні програми, стипендії, тренінги та інкубатори. У таких країнах, як Швеція, Німеччина, Іспанія, діють національні стратегії з подолання гендерної нерівності у STEM-напрямах, а також програми підтримки жіночого підприємництва у зеленому секторі.

Для України перспективним є впровадження цілеспрямованих політик, заснованих на кращих міжнародних практиках забезпечення гендерної рівності у сфері зеленої економіки. З огляду на комплексність викликів, доцільним є формування державної програми стимулювання залучення жінок до процесів післявоєнної відбудови через механізми green jobs. Така програма має охоплювати як законодавчі, так і інституційні.

Одним із ключових напрямів має стати інтеграція гендерного компоненту до освітніх програм з екологічно орієнтованих спеціальностей, зокрема екобудівництва, відновлюваної енергетики, управління відходами, агроєкології, цифрових екосистем тощо. Це передбачає не лише розробку навчальних курсів із врахуванням потреб жінок (гнучкі формати, підтримка догляду за дітьми, профорієнтація), але й створення окремих програм перепідготовки для жінок із секторів, що постраждали від війни, включно з ВПО.

Крім того, створення регіональних жіночих бізнес-інкубаторів у сфері сталих технологій може забезпечити розвиток підприємництва, підвищення зайнятості та інновацій у місцевих громадах. Такі інкубатори повинні надавати менторську підтримку, юридичні консультації, доступ до фінансування та нетворкінгу з європейськими партнерами.

Не менш важливою є реалізація широких інформаційно-просвітницьких кампаній, спрямованих на подолання гендерних стереотипів у сфері зайнятості. Ці кампанії мають висвітлювати приклади успішних жінок у зелених секторах, сприяти зміні суспільної думки щодо гендерних ролей у професійному середовищі та підвищувати престиж «зелених» професій серед молоді.

Висновки. Гендерна інклюзія у зелену економіку є важливою умовою успішної реалізації післявоєнної відбудови та переходу до сталої моделі розвитку. Забезпечення доступу жінок до нових екологічних професій дозволить мобілізувати трудовий потенціал країни, підвищити ефективність державної політики у сфері праці, зменшити соціальну нерівність та посилити інституційну спроможність громад. Подальші дослідження у цьому напрямку мають бути спрямовані на емпіричне вимірювання ефектів гендерно чутливих підходів у зеленій зайнятості та аналіз ефективності конкретних інструментів політики, запозичених з міжнародного досвіду.

Література

1. Nearly 5 million jobs have been lost in Ukraine since the start of the Russian aggression, says ILO. *International Labour Organization*, 2022. URL: <https://www.ilo.org/resource/news/nearly-5-million-jobs-have-been-lost-ukraine-start-russian-aggression-says> (дата звернення: 01.05.2025).
2. Ukraine Internal Displacement Report. General Population Survey, June 2023. *IOM Ukraine*. URL: https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/IOM_Ukraine_Internal_Displacement_Report_Round_13_28June_2023_29.pdf (дата звернення: 01.05.2025).
3. Reconstruction and recovery are needed despite the ongoing war. *OECD*. URL: <https://www.oecd.org/en/countries/ukraine.html> (дата звернення: 03.05.2025).
4. Gender, Equality and Inclusion for a Just Transition in Climate Action/ *International Labour Organization*, 2024. URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-11/EN%20GUIDE%20_%2007%2024.pdf (дата звернення: 05.05.2025).
5. 2023 Report on Gender Equality in the EU. *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2023-04/annual_report_GE_2023_web_EN.pdf (дата звернення: 06.05.2025).
6. About Environment and Gender. *UNECE*. URL: <https://unece.org/environmental-policy/environment-and-gender/about-environment-and-gender> (дата звернення: 03.05.2025).
7. Gender and Climate Change. *UNDP*, 2017. URL: <https://www.undp.org/publications/gender-and-climate-change> (дата звернення: 03.05.2025).
8. Bauhardt C. Solutions to the crisis? The Green New Deal, Degrowth, and the Solidarity Economy:

Alternatives to the capitalist growth economy from an ecofeminist economics perspective. *Ecological Economics*, Elsevier, 2014. vol. 102(C), P. 60-68. DOI: 10.1016/j.ecolecon.2014.03.015 (дата звернення: 04.05.2025).

9. MacGregor S. Routledge Handbook of Gender and Environment (Routledge Environment and Sustainability Handbooks). 1st Edition / Routledge. 2017. 542 p.

10. Юрик Я.І. Професійна гендерна сегрегація на ринку праці України. *Економіка в умовах сучасних трансформацій*. 2019. № 4. С. 104-120. DOI: <https://doi.org/10.15407/eip2019.04.104> (дата звернення: 06.05.2025).

11. Klemparskyi M. M., Pavlichenko H. V., Prokopiev R. Ye., Mohilevskyi L. V., Burniagina Y. M. Gender inequality in the labour market of Ukraine : Challenges for the future. *Work Organisation, Labour & Globalisation*. 2022. Vol. 16, Issue 2. P. 140-157. DOI:10.13169/workorglaboglob.16.2.0140 (дата звернення: 06.05.2025).

12. Green jobs and post-war reconstruction of Ukraine / Andrushevych A., Andrushevych N., Kozak Z., Ptashnyk I., Romanko S. Policy Paper. October 2023. 25 p. URL: <https://greendealukraina.org/assets/images/literature/16-green-jobs-research-eng.pdf> (дата звернення: 06.05.2025).

13. The Role of Women in Ukraine's Energy Sector During War Time – Towards Resilience and Equality/ Sokolov O., Shkurko Yu., Mokriakov A., Revutska N. Deutsche Energie-Agentur. 2024. 52 p. URL: https://energypartnership-ukraine.org/fileadmin/ukraine/media_elements/240423_The_Role_of_Women_in_Ukraine_s_Energy_Sector_During_War_Time_final.pdf (дата звернення: 07. 05.2025).

14. Gender Study of the Organic Sector in Ukraine/ Deineko O., Shor K. Organic Initiative Public Association (Ukraine) / Research Institute of Organic Agriculture (FiBL, Switzerland). Kyiv, 2024. 34 p. URL: https://orprints.org/id/eprint/52838/1/deineko_shor-2024-Gender-study-in-organic-sector-of-Ukraine-EN_Abacus65259.pdf (дата звернення: 07.05.2025).

15. World Bank Gender Data Portal. URL: <https://genderdata.worldbank.org/en/economies/ukraine> (дата звернення: 10.05.2025).

16. Перехідна стратегія співпраці МОП для України 2024–2025. URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-07/UKR_ILO_Transitional_Cooperation_Strategy_for_Ukraine_2024-2025_final_%281%29.pdf (дата звернення: 12.05.2025).

17. Studennikova I. Labor Market in Wartime: Demographic Challenges for Ukraine. *Vox Ukraine*, 2024. URL: <https://voxukraine.org/en/labor-market-in-wartime-demographic-challenges-for-ukraine> (дата звернення: 10.05.2025).

18. Human Capital — Challenges for Ukraine's Recovery. Razumkov Centre. 2024. URL: https://razumkov.org.ua/images/2024/07/04/2024-ПАКТ-9_eng.pdf (дата звернення: 11.05.2025)

19. The Role of Women in Energy – Female Empowerment in Eastern Europe and Central Asia. URL: https://energypartnership-ukraine.org/fileadmin/ukraine/media_elements/Study_The_Role_of_Women_in_Energy.pdf (дата звернення: 11.05.2025).

20. Дорожня карта використання науки, технологій, інновацій для досягнення цілей сталого розвитку. *Міністерство освіти і науки України*, 2024. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/01/03/Dorozhnya.karta.vykoryst.nauky.tekhnolohiy.ta.innovatsiy-03.01.2024-1.1.pdf> (дата звернення: 12.05.2025).

21. Rapid Gender Analysis of Ukraine. *UN Women* 2022. URL: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/05/rapid-gender-analysis-of-ukraine> (дата звернення: 12.05.2025).

References

1. Nearly 5 million jobs have been lost in Ukraine since the start of the Russian aggression, says ILO. *International Labour Organization*, 2022. URL: <https://www.ilo.org/resource/news/nearly-5-million-jobs-have-been-lost-ukraine-start-russian-aggression-says> (accessed: May 01, 2025).

2. Ukraine Internal Displacement Report. General Population Survey, June 2023. *IOM Ukraine*. URL: https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/IOM_Ukraine_Internal_Displacement_Report_Round_13_%28June_2023%29.pdf (accessed: May 01, 2025).

3. Reconstruction and recovery are needed despite the ongoing war. *OECD*. URL: <https://www.oecd.org/en/countries/ukraine.html> (accessed: May 03, 2025).

4. Gender, Equality and Inclusion for a Just Transition in Climate Action/ *International Labour Organization*, 2024. URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-11/EN%20GUIDE%20_%2007%2024.pdf (accessed: May 05, 2025).

5. 2023 Report on Gender Equality in the EU. *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2023-04/annual_report_GE_2023_web_EN.pdf (accessed: May 06, 2025).
6. About Environment and Gender. *UNECE*. URL: <https://unece.org/environmental-policy/environment-and-gender/about-environment-and-gender> (accessed: May 03, 2025).
7. Gender and Climate Change. *UNDP*, 2017. URL: <https://www.undp.org/publications/gender-and-climate-change> (accessed: May 03, 2025).
8. Bauhardt C. Solutions to the crisis? The Green New Deal, Degrowth, and the Solidarity Economy: Alternatives to the capitalist growth economy from an ecofeminist economics perspective (2014). *Ecological Economics*, Elsevier, vol. 102(C), P. 60-68. DOI: 10.1016/j.ecolecon.2014.03.015 (accessed: May 04, 2025).
9. MacGregor S. Routledge Handbook of Gender and Environment (Routledge Environment and Sustainability Handbooks) (2017). 1st Edition / Routledge. 542 p.
10. Yuryk Ya.I. Profesiina henderna sehrehatsiia na rynku pratsi Ukrainy (2019). *Ekonomika v umovakh suchasnykh transformatsii*. № 4. C. 104-120. DOI: <https://doi.org/10.15407/eip2019.04.104> (accessed: May 06, 2025).
11. Klemparskyi M. M., Pavlichenko H. V., Prokopiev R. Ye., Mohilevskyi L. V., Burniagina Y. M. Gender inequality in the labour market of Ukraine : Challenges for the future (2022). *Work Organisation, Labour & Globalisation*. Vol. 16, Issue 2. P. 140-157. DOI:10.13169/workorglaboglob.16.2.0140 (accessed: May 06, 2025).
12. Green jobs and post-war reconstruction of Ukraine (2023) / Andrushevych A., Andrushevych N., Kozak Z., Ptashnyk I., Romanko S. Policy Paper. October 2023. 25 p. Available at: <https://greendealukraina.org/assets/images/literature/16-green-jobs-research-eng.pdf> (accessed: May 06, 2025).
13. The Role of Women in Ukraine's Energy Sector During War Time – Towards Resilience and Equality (2024)/ Sokolov O., Shkurko Yu., Mokriakov A., Revutska N. Deutsche Energie-Agentur. 2024. 52 p. Available at: https://energypartnership-ukraine.org/fileadmin/ukraine/media_elements/240423_The_Role_of_Women_in_Ukraine_s_Energy_Sector_During_War_Time_final.pdf (accessed: May 07, 2025).
14. Gender Study of the Organic Sector in Ukraine (2024)/ Deineko O., Shor K. Organic Initiative Public Association (Ukraine) / Research Institute of Organic Agriculture (FiBL, Switzerland). Kyiv, 2024. 34 p. Available at: https://orgprints.org/id/eprint/52838/1/deineko_shor-2024-Gender-study-in-organic-sector-of-Ukraine-EN_Abacus65259.pdf (accessed: May 07, 2025).
15. World Bank Gender Data Portal (2023). Available at: <https://genderdata.worldbank.org/en/economies/ukraine> (accessed: May 10, 2025).
16. Perekhidna stratehiia spivpratsi MOP dlia Ukrainy 2024–2025 (2024). Available at: https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-07/UKR_ILO_Transitional_Cooperation_Strategy_for_Ukraine_2024-2025_final%281%29.pdf (accessed: May 12, 2025).
17. Studennikova I. Labor Market in Wartime: Demographic Challenges for Ukraine (2024). *Vox Ukraine*. Available at: <https://voxukraine.org/en/labor-market-in-wartime-demographic-challenges-for-ukraine> (accessed: May 10, 2025).
18. Human Capital — Challenges for Ukraine's Recovery (2024). *Razumkov Centre*. Available at: https://razumkov.org.ua/images/2024/07/04/2024-PAKT-9_eng.pdf (accessed: May 11, 2025).
19. The Role of Women in Energy – Female Empowerment in Eastern Europe and Central Asia (2021). Available at: https://energypartnership-ukraine.org/fileadmin/ukraine/media_elements/Study_The_Role_of_Women_in_Energy.pdf (accessed: May 11, 2025).
20. Dorozhnia karta vykorystannia nauky, tekhnolohii, innovatsii dlia dosiahnennia tsilei staloho rozvytku (2024). *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy*. Available at: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/01/03/Dorozhnya.karta.vykoryst.nauky.tekhnolohiy.ta.innovatsiy-03.01.2024-1.1.pdf> (accessed: May 12, 2025).
21. Rapid Gender Analysis of Ukraine (2022). *UN Women*. Available at: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/05/rapid-gender-analysis-of-ukraine> (accessed: May 12, 2025).